

PERSONA SHUMË TË VARFËR

Gjetjet kyqe nga hulumtimi sasior dhe cilësor

“Nevojat tona themelore ekzistenciale janë në rrezik, kështu që ne nuk mund të mendojmë për asgjë tjetër. Nëse një person ka një jetë dhe të ardhura normale, mbase ai do të ishte një qytetar aktiv. Nëse një person nuk e ka atë, atëherë fokusi i tij i vetëm do të jetë se si të mbijetojë.”
Femër, 42, Kumanovë

Persona shumë të varfër - përkufizimi dhe madhësia

Persona shumë të varfër janë një grup njerëzish të privuar nga nevojat themelore njerëzore, duke përfshirë ushqimin, ujin e pijshëm të sigurt, pajisjet higjienike, shëndetin, strehimin dhe arsimin.²⁰ Institucionet në Maqedoninë e Veriut masin vetëm varfërinë relative të popullatës.²¹

Sidoqoftë, të dhënat më të fundit mbi varfërinë absolute nga Banka botërore sugjerojnë se rreth 4.4% në vend (rreth 92,100 persona) jetonin me 1.9 USD (46 MKD) në ditë në 2017, ndërsa në 2019 Zyra shtetërore e statistikave ka llogaritur shkallën në rrezik të varfërisë në Maqedoninë e Veriut me 21,6%, duke prekur 448,100 persona.²²

Për qëllimin e këtij hulumtimi, përkufizimi i personave në varfëri të thellë u operacionalizua për të përfshirë përfituesit e mirëqenies sociale me të ardhura familjare mujore deri në 8,000 MKD ose 266 MKD në ditë.

Profili demografik

Gjithsej 128 personash shumë të varfër morën pjesë në anketën sasiore ballë për ballë.

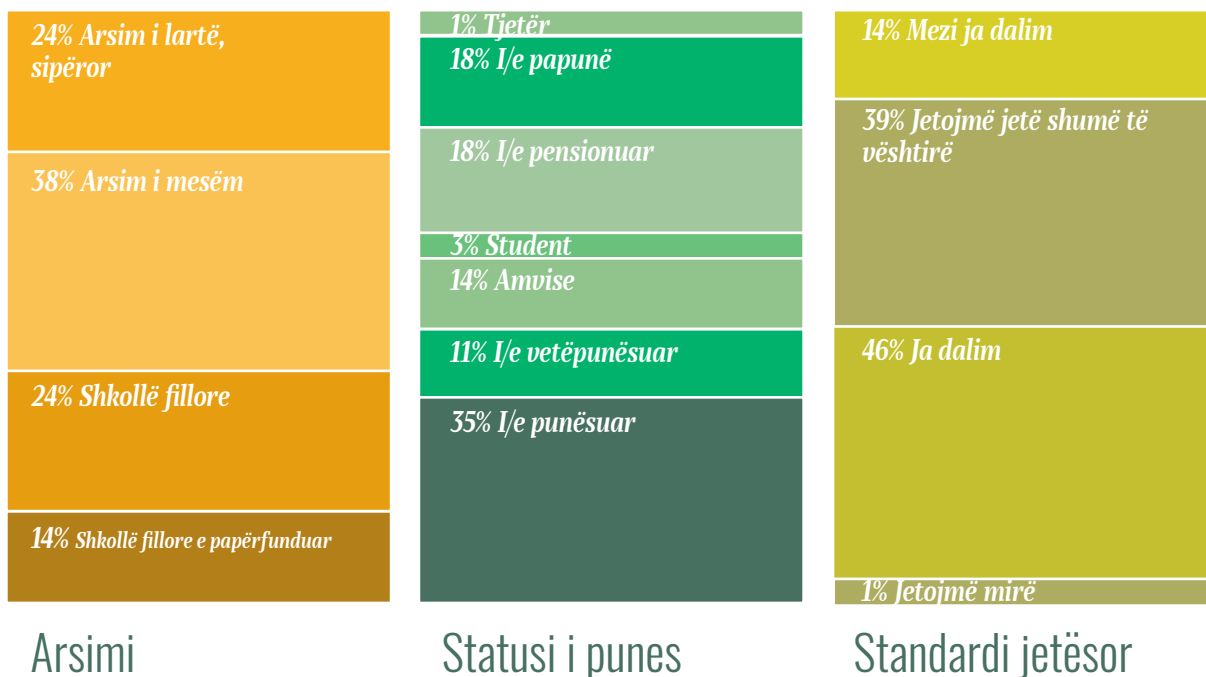
Anketa sasiore u plotësua me katër intervista të hollësishme. Kjo metodë u zgjodh për të adresuar mungesën e qasjes së të anketuarve në burime online dhe teknike për zbatimin e grupit të fokusit në mes të kufizimeve të COVID-19.

---

20 <https://www.un.org/development/desa/dspd/world-summit-for-social-development-1995/wssd-1995-agreements/pawssd-cha-Chapter-2.html>

21 Varfëria absolute i referohet një standardi të caktuar i cili është konsistent me kalimin e kohës dhe ndërmjet vendeve. Varfëria relative, në të kundërt, e shikon varfërinë si të përcaktuar shoqërisht dhe të varur nga konteksti social, bazuar në “distancën ekonomike”, një nivel i të ardhurave zakonisht përcaktohet në 60% të të ardhurave mesatare të familjes

22 Zyra Shtetërore e Statistikave, “Treguesit e varfërisë në Laeken në 2019”, (SSO: Shkup, 2020), në dispozicion në: https://www.stat.gov.mk/pdf/2020/4.1.20.113_mk.pdf, e aksesuar në 14 qershor 2021

TEMAT E INTERESIT

Interesi për zhvillimet socio-politike në vend

Sa jeni i/e interesuar për zhvillimet aktuale socio-politike në vend dhe në botë?

13%

Shumë

32%

Deri diku

34%

Jo shumë

22%

Aspak

Krahasuar me popullatën e përgjithshme, njerëzit shumë të varfër priren të jenë më pak të interesuar për zhvillimet socio-politike në vend dhe në botë. Ngjashëm me grupet e tjera demografike të marginalizuara dhe të prekshme, kjo ka gjasa të ndodhë për faktin se persona shumë të varfër shqetësohen më së shumti për të mbijetuar ditën.

Ky hulumtim tregon se rreth 45% e të anketuarve në sondazh janë “shumë” ose “disi të interesuar” për çështje socio-politike, ndërsa 56% janë “aspak” ose “jo shumë” të interesuar.

Pesëdhjetë e katër përqind (54%) e të anketuarve ndonjëherë ose shpesh diskutojnë këto çështje me njerëz të tjerë, ndërsa 46% rrallë ose kurrë nuk e bëjnë këtë.

Duke pasur parasysh situatën jashtëzakonisht të vështirë financiare të këtij grupi demografik, shqetësimi i tyre kryesor është se si të mbijetojnë ditën.

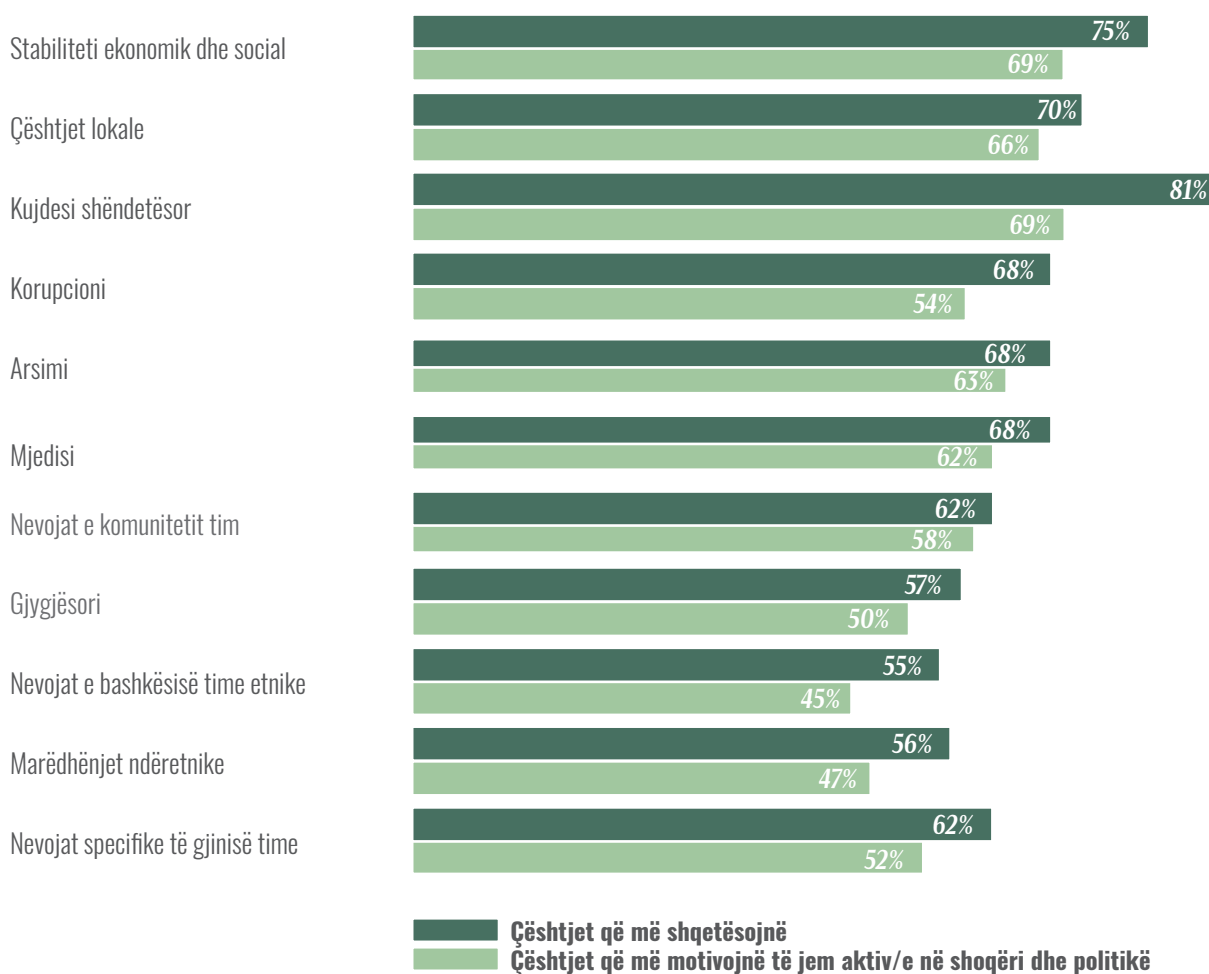
Ngjashëm me grupet e tjera demografike, sipas pjesëmarrësve në grupet e fokusit, kriza me COVID-19, situata ekonomike në vend dhe punësimi renditen më të lartat midis çështjeve socio-politike me rëndësi për cilësinë e jetës.

Zhënjimi nga partitë politike (kryesisht për shkak të mosrespektimit të premtimeve), manipulimet dhe presionet e bëjnë këtë grup më pak të interesuar për çështjet politike kombëtare.

Shqetësimet

Sa mendoni se ju shqetësojnë informacionet/ çështjet/ temat e mëposhtme?

Sa do të thonit që çështjet / temat e mëposhtme ju motivojnë të jeni aktiv/e në shoqëri dhe në politikë?

Kujdesi shëndetësor (81%), stabiliteti ekonomik dhe shoqëror (75%), dhe çështjet lokale (70%) janë tre çështjet më të rëndësishme për këtë grup të të anketuarve.

Çështjet e mësipërme, në radhë të parë çështjet lokale, janë motivuesit kryesorë që ata të jenë më aktivë shoqërisht dhe politikisht.

Njerëzit e varfër janë kryesisht të interesuar për çështje konkrete dhe specifike që mund të përmirësojnë jetën e tyre dhe të anëtarëve të familjes dhe çështjet me të cilat mund të lidhen. Ata janë më pak të interesuar për çështje abstrakte dhe politike, gjë që konfirmohet nga një interes i ulët për zhvillimet socio-politike.

Ky grup shqetësohet më së paku për nevojat specifike të grupit të tyre etnik, arsimin, marrëdhëniet ndëretnike dhe gjyqësorin.

BURIMET E INFORMACIONIT

Televizioni është burimi mbizotërues i informacionit për njerëzit shumë të varfër, siç tregohet nga 69% e pjesëmarrësve në sondazh (20% më shumë krahasuar me popullatën e përgjithshme). Pesëmbëdhjetë përqind (15%) e këtij grupi janë të informuar për zhvillimet socio-politike kryesisht përmes rrjeteve sociale, ndërsa 4% marrin informacion përmes miqve dhe familjes dhe 3% përmes portaleve të internetit.

Televizioni është burimi kryesor i informacionit për njerëzit e varfër, treguar nga 69% e pjesëmarrësve të sondazhit (20% më tepër krahasuar me popullatën e përgjithshme).

TV 69%

Për t'u theksuar është se ky grup demografik përdor rrjete sociale më rrallë krahasuar me popullsinë e përgjithshme (27%) si dhe portale në internet (10%), me gjasë për shkak të burimeve të kufizuara teknike.

Ngjashëm me popullatën e përgjithshme dhe grupet e tjera demografike, njerëzit shumë të varfër besojnë se media është e njëanshme dhe pak i besojnë medias.

PJESËMARRJA QYTETARE

Më shumë se tre të katërtat e të anketuarve nuk kanë qenë kurrë të përfshirë në ndonjë ngjarje, aktivitet ose proces që mund të ndikojë në bashkësinë ose vendin ku ata jetojnë, dhe as nuk duan të kanë angazhim më të madhë qytetar.

A keni qenë i/e përfshirë në ndonjë ngjarje, aktivitet ose proces që mund të ketë ndikuar në ndryshimet në komunitet ose në vendin ku jetoni?

A jeni i/e interesuar që të keni një përfshirje më aktive qytetare?

0%

100%

Po

Jo

Nuk e din / Refuzon të përgjigjet

Gjashtëdhjetë e dy përqind (62%) e pjesëmarrësve në sondazh nuk besojnë në bërjen e një ndryshimi pozitiv qoftë nga angazhimi individual apo i OJQ-së, ndërsa 25% nuk kanë interes për angazhim qytetar, gjë që shpjegon motivimin e ulët për pjesëmarrjen qytetare.

Për shkak të situatës së tyre të vështirë socio-ekonomike, ata nuk mendojnë për aktivizmin qytetarë dhe kryesisht janë të përqendruar në mbijetesë.

“Nevojat tona themelore ekzistenciale janë në rrezik, kështu që ne nuk mund të mendojmë për asgjë tjetër. Nëse një person ka një jetë dhe të ardhura normale, mbase ai do të ishte një qytetar aktiv. Nëse një person nuk e ka atë, atëherë fokusi i tij i vetëm do të jetë se si të mbijetojë.”

Femër, 42, Kumanovë

Faktorët që kontribuojnë në përfshirjen minimale qytetare dhe nivelet e ulëta të pjesëmarrjes qytetare mund të përmbliidhen si më poshtë:

- ♦ Përqendrimi në mbijetesë - energjia drejtohet drejt gjetjes së një zgjidhjeje për problemet themelore ekzistenciale.
- ♦ Besimi i humbur në sistem dhe institucione;
- ♦ Qytetarët ndihen të paaftë dhe të pafuqishëm.
- ♦ Frika dhe presioni nga partitë politike në pushtet.
- ♦ Mungesa e lirisë së fjalës.

Faktorët që nxisin përfshirjen

Mundësia për përfitime personale ose familjare janë nxitësit kryesorë që shumica e pjesëmarrësve në studim të përfshihen më shumë në aktivitete që mund të sjellin ndryshime në komunitet, siç vërehet nga 18% e të anketuarve. Faktorë të tjerë të rëndësishëm motivues lidhen me përfaqësimin e tyre (17%) dhe përgjegjen e institucioneve (16%).

Shtatë nga dhjetë të anketuar (69%) nuk besojnë se mund të kenë ndikim si qytetarë (17% më shumë krahasuar me popullsinë e përgjithshme), ndërsa më shumë se një e pesta (21%) besojnë se ata mund të kenë një ndikim domethënës në komuna, por jo në institucionet e tjera publike.

Gatishmëria dhe aftësia për të marrë pjesë në aktivitete qytetare

Në pyetjen nëse do të ishin të gatshëm të merrnin pjesë në aktivitete qytetare, 47% e të anketuarve thanë se do t'i përgjigjeshin një pyetësi, 47% do të takonin kolegë/miq për të diskutuar çështjet publike të cilat i shqetësojnë personalisht apo familjarisht dhe 32% do të preferonin të lexonin një broshurë ose një fletushkë. Më të dukshme janë përqindjet e veprimeve që ata do të shmangnin. Gjegjësisht, 86% nuk do të donin të merrnin pjesë në një takim në internet, 81% nuk do të merrnin pjesë në një takim të partisë politike dhe 81% nuk do të merrnin pjesë në një debat publik.

Në cilën nga aktivitetet qytetare dëshironi të merrni pjesë?

47%

Të përgjigjeni
në pyetsorë

32%

Të lexoni broshurë
ose fletushkë

47%

Të takoni kolege/gë,
miq për të diskutuar

PROCESI ZGJEDHOR

Personat shumë të varfër i lidhin zgjedhjet me fraza të tilla si: “falsifikim”, “e kurdisur”, “zhgënjyes”, “pjesërisht demokratik”, “sherifët lokalë të partive politike maqedonase dhe shqiptare bëjnë presion, manipulojnë dhe paguajnë qytetarët për të fituar vota”.

A besoni se çdo votë është e rëndësishme dhe mund të ndikojë në rezultatet e zgjedhjeve?

72%

Po

20%

Jo

1%

Refuzon të përgjigjet

7%

Nuk e din

Ngjashëm me popullatën e përgjithshme, pothuajse tre të katërtat e pjesëmarrësve në sondazh mendojnë se çdo votë është e rëndësishme dhe mund të ndikojë në rezultatet e zgjedhjeve, ndërsa 20% nuk besojnë se çdo votë ka rëndësi.

Rreth gjysma e të anketuarve (51%) tregojnë se vetëm votimi nuk është i mjaftueshëm për të angazhuar qytetarët për të ndryshuar ose ndikuar në politikat, një e treta mendojnë se votimi është i mjaftueshëm, ndërsa 11% pretendojnë se nuk kanë njohuri për këtë çështje.

Motivimi për të votuar

Sa rregullisht ju votoni?

75% rregullisht or shpesh

16% ndonjëherë

6% zakonisht jo

2% asnjëherë

Studimi tregon se në mënyrë të ngjashme me popullatën e përgjithshme, njerëzit shumë të varfër janë votues të rregullt.

Përveç kësaj, 34% shprehen se votojnë për të njëjtën parti, ndërsa 48% votojnë për parti të ndryshme politike. Kjo tregon që mbështetja e tyre për një parti të caktuar politike mund të ndryshojë nëse paraqiten opsione të tjera politike.

Faktorët që ndikojnë në vendimin e tyre për të votuar

Ngjashëm me popullatën e përgjithshme, tre faktorët kryesorë që ndikojnë në vendimin për të votuar janë: perceptimi se votimi është një e drejtë dhe detyrë qytetare (47%), perspektiva më të mira për të ardhmen (34%) dhe frika se dikush do ta keqpërdorë votën e tyre (27%).

47%

E drejta dhe detyra qytetare

34%

Ardhmëri më e mirë

27%

Frika se dikush do ta vjedhë votën e tyre

Nëse ka përfaqësues të grupeve të mëposhtme në listat e kandidatëve, sa është e mundshme që ju të votoni për atë parti politike?

Të rinjë

Njerëzit familjarë

Ka më shumë

Nuk ka ndikim

Ka më pak gj

Nuk e din

Ngjashëm me popullatën e përgjithshme më shumë se gjysma e të anketuarve (56%) tregojnë se vendimi i tyre për të votuar është i njëjtë ose më shpesh i njëjtë me atë të familjeve të tyre, ndërsa për 38% është ndryshe nga familjet e tyre.

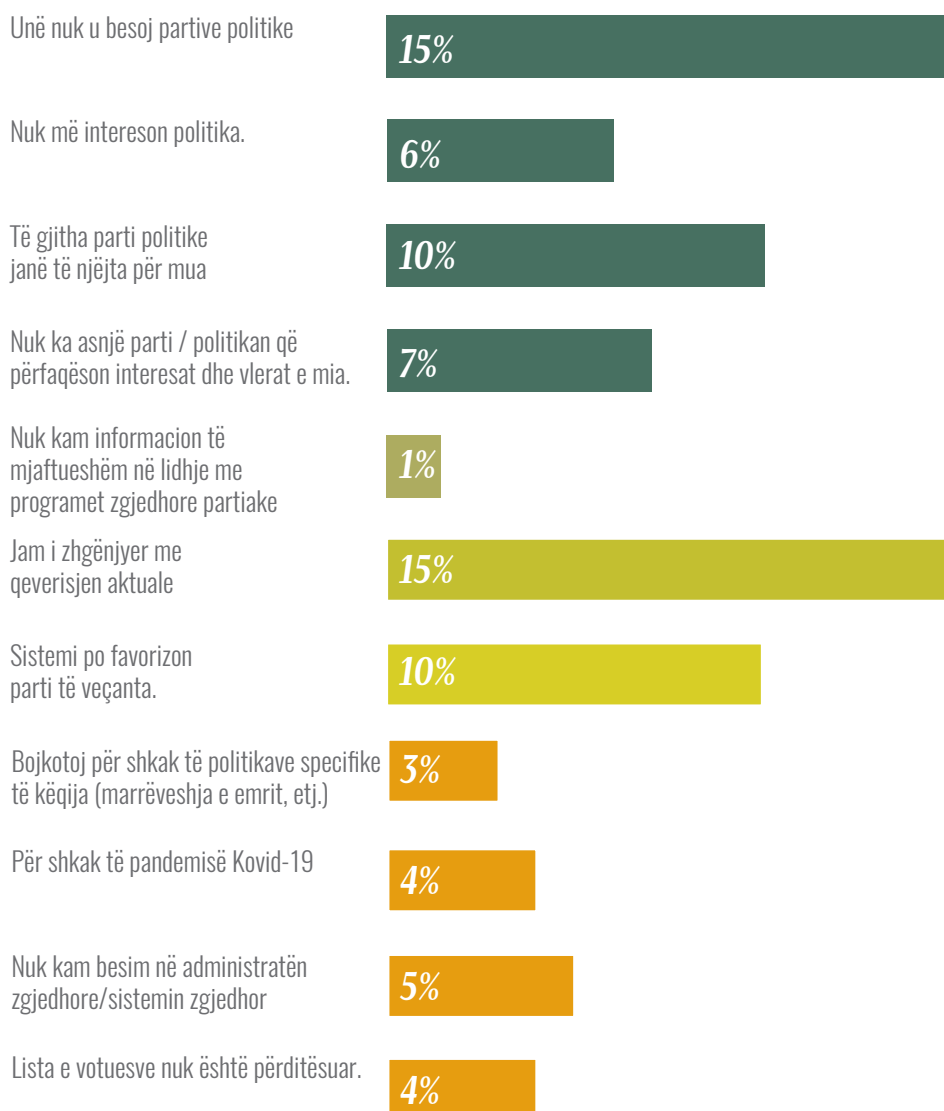
Gjashtë nga dhjetë e të anketuarve nuk ndikohen nga miqtë e tyre mbi vendimin për të votuar.

Njerëzit shumë të varfër do të dëshironin të shihnin më shumë të njohur dhe të rinj si kandidatë në listat e partive për zgjedhje ose si zyrtarë të zgjedhur (p.sh. në këshillat komunalë).

Demotivimi për të votuar

Pakënaqësia me qeverinë aktuale dhe partitë politike është faktori kryesor që ndikon në vendimin e pjesëmarrësve të anketës për të abstenuar nga votimi.

Çfarë mund të ndikojë në vendimin tuaj për të mos votuar?

Asgjë nuk mund të ndikojë tek unë.

18%

Refuzon të përgjigjet

2%

Nuk e din

3%

Ky grup beson se qytetarët manipulohen nga partitë politike dhe nuk besojnë në ndryshime pozitive dhe në legjitimitetin e rezultateve të zgjedhjeve; megjithatë, ata janë kundër bojkotimit të zgjedhjeve.

Për më tepër, ata besojnë se prej abstenimit nga votimi përfiton qeveria aktuale dhe i ndihmon ata të fitojnë vota.

“Më shumë dëm bëhet duke mos votuar në krahasim me përfitimet nga dërgimi i mesazhit të pakënaqësisë për partitë politike me bojkotim.”
Mashkull, 62, Shkup

KOMUNIKIM ME KANDIDATËT DHE PARTITË

Burimet kryesore të informacionit zgjedhor janë televizioni (68%), media sociale (7%), portale në internet (8%), miqtë dhe anëtarët e familjes (7%).

Për t'u theksuar është se ky grup demografik më shpesh informohet për zgjedhjet përmes televizionit (68%) krahasuar me popullatën e përgjithshme (52%) dhe përdor mediat sociale dy herë më rrallë (7%).

Edicionet e lajmeve (66%) dhe debatet televizive (17%) janë mënyrat më të dobishme për të siguruar informacionin e zgjedhjeve për pjesëmarrësit në sondazh.

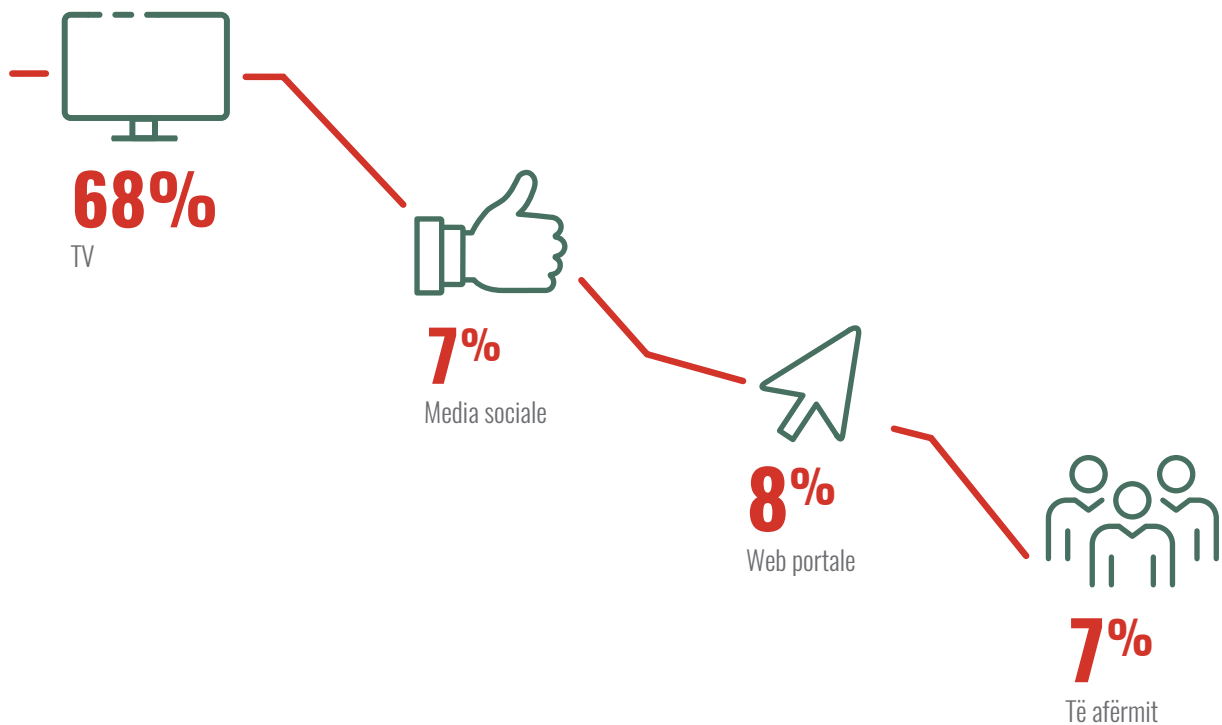
Personat, ky grup preferon komunikimin personal domethënë derë më derë ose komunikimin në grupe më të vogla (tubime në lagje të vogla) dhe informacionin përmes mediave tradicionale.

Lidhur me komunikimin me kandidatë ose përfaqësues nga partitë politike në periudhën ndërmjet zgjedhjeve, përveç komunikimit personal dhe komunikimit në grupe më të vogla, njerëzit shumë të varfër preferojnë të informohen vazhdimisht për arritjet dhe rezultatet e mëparshme politike të kandidatëve.

Të anketuarit pretendojnë se janë të interesuar për programet para-zgjedhore të partive politike për të zbuluar nëse premtimet e partive janë të qarta dhe të realizueshme.

Përshtypja e përgjithshme e këtij grupi të profilit është se partitë politike nuk janë të interesuara të adresojnë nevojat e qytetarëve shumë të varfër.

Këta qytetarë janë veçanërisht të ndjeshëm ndaj manipulimit politik dhe premtimeve partiake në lidhje me punësimin në sektorin publik.

Pritjet e këtij grupi demografik nga partitë politike janë që:

- Të ulin papunësinë dhe të hapin vende të reja të punës;

“ Qytetarët shumë të varfër nuk përmenden askund. Nuk përmenden as familjet me një prind. Ky është diskriminim absolut. ”
Femër, 42, Kumanovë

“ Është utopi të besosh se çdo parti ka një strategji për të ndihmuar njerëzit. ”
Mashkull, 45, Tetovë

- Të ndihmojnë prindërit e vetëm dhe prindërit e fëmijëve me aftësi të kufizuara.
- Të rrisin ndihmën sociale.
- Të ndalojnë manipulimin e qytetarëve për të fituar votat.
- Të ndalojnë ndarjen e qytetarëve në bazë të përkatësisë së tyre partiake.

BARRIERAT

Varfëria është pengesa më e fortë për pjesëmarrjen socio-politike. Sidoqoftë, është e nevojshme të identifikohen më tej faktorët që pengojnë aktivizimin e njerëzve të varfër, siç janë perceptimet, përvoja ose qëndrimet e tyre.

Ato demonstrojnë një nivel të ulët interesi për zhvillimet socio-ekonomike në vend dhe një motivim më të ulët për të marrë pjesë në aktivitete qytetare dhe politike. Pengesat që çojnë në këtë situatë mund të përshkruhen si më poshtë:

- ♦ **Përvojat e mëparshme negative me parti politike**, kandidatë manipulim, marginalizim, gënjeshtria, premtime të parealizuara.
- ♦ **Përqëndrimi në shqetësimet ekzistenciale dhe mbijetesën** kohë dhe energji shpenzohet në adresimin e problemeve themelore ekzistenciale.
- ♦ **Mosbesimi në interesin e institucioneve publike** për të përmirësuar cilësinë e jetës së tyre.
- ♦ **Skepticizmi në lidhje me fuqinë e tyre për të ndikuar.**
- ♦ **Frika nga presioni dhe pasojat** ata besojnë se mbijetesa dhe qasja e tyre në të ardhura, shërbime ose përfitime varet nga marrëdhëniet me zyrtarët, dhe nëse kundërshtojnë, mund të humbasin atë që e kanë.
- ♦ **Mungesë e aftësive dhe njohurive**, si dhe ku të marrin pjesë.
- ♦ **Mungesa e njohurive në lidhje me format dhe mjetet e angazhimit dhe pjesëmarrjes në jetën socio-politike**, veçanërisht njohuritë në lidhje me të drejtat qytetare dhe mënyrën e mbrojtjes dhe ushtrimit të të drejtave qytetare.

REKOMANDIME

Të vazhdohen dhe zgjerohen përpjekjet për edukim qytetar

Të fuqizohet dhe rritet rëndësia e pjesëmarrjes qytetare dhe politike arsimit dhe informacioni janë kritike.

- ♦ Të edukohen në lidhje me mbrojtjen e të drejtave qytetare dhe politike.
- ♦ Të edukohen se si të ushtrojnë të drejtat e tyre qytetare dhe politike.
- ♦ Të edukohen për rrugët përkatëse institucionale për të shprehur interesat, shqetësimet dhe problemet e tyre.
- ♦ Përqëndrim në përfitimet e angazhimit qytetar, format dhe kanalet për pjesëmarrje, një kuptim më të mirë të të drejtave individuale të votuesit dhe aktivitetet në ditën e zgjedhjeve.
- ♦ Të implementohen qasje jo-konvencionale për shkak të kohës dhe burimeve të kufizuara të tilla si takime të drejtpërdrejta, prezantim vizual i materialeve të shtypura, fushata në lagje, edukim për institucionet shoqërore, partneritet me drejtuesit e komunitetit për të pasur qasje deri te Bashkësitë dhe individët me njohuri të dobta të shkrim-leximit.

Të rritet besimi në fuqinë e tyre për të pasur një ndikim në komunitet ose shoqëri

- ♦ Të krijohen mundësi për përfshirje kuptimplotë të njerëzve shumë të varfër në aktivitete lokale ose projekte për përmirësimin e segmenteve të jetës së tyre (shëndërrimi i një institucioni lokal në një qendër të kujdesit për fëmijë ose institucion sanitar, projekte të vogla për përmirësimin e shtëpive).
- ♦ Të promovohen shembuj pozitivë që vërtetojnë se aktivizmi ka rëndësi dhe ka fuqinë për të rregulluar shoqërinë.
- ♦ Të mirren parasysh formate të ndryshme si dëshmi, histori të palëve të treta, projekte të komunitetit lokal të lehtësuara nga parti politike ose organizata.

Të përmirësohet perceptimi negativ të të qenit të nënpërfaqësuar dhe të padukshëm

- ♦ Të demonstrohet ndjeshmëri dhe kuptim për sfidat me të cilat përballen.
- ♦ Të përfshihen dhe mbahen çështjet dhe propozimet e lidhura me varfërinë në agjendën publike të përfaqësuesve përkatës politikë.
- ♦ Të ndiqen dhe kontrollohen kohëpaskohe çështjet me të cilat përballen ky komunitet në periudhën midis zgjedhjeve.
- ♦ Të inkurajohen politikanë dhe aktivistë që janë pjesë e partive kryesore politike që të avokojnë për nevojat e komunitetit me të ardhura të ulëta.
- ♦ Të përdoren mjete të ndryshme siç janë takime të rregullta në komunitet, bashkëpunim me shërbimet sociale për të kuptuar dhe punuar në hartimin e një zgjidhjeje për problemet, avokim publik të çështjeve të lidhura me varfërinë, etj.

Të promovohet komunikimi i përshtatur për grupe të ndryshme me të ardhura të ulëta

Grupi shumë i varfër është tepër heterogjen. Ai përfshin:

- ♦ Prindër beqarë.
- ♦ Familje me fëmijë me aftësi të kufizuara.
- ♦ Njerëz të moshuar pa pension.
- ♦ Familje më të mëdha me një burim të vetëm të ardhurash.
- ♦ Familjet pa dokumente banimi, etj.

Të gjithë ata kanë nevoja dhe shqetësime specifike. Të përshtatet komunikimi ndaj nevojave të tyre.

Të krijohen aleanca:

Me organizatat e shoqërisë civile për përmirësimin e edukimit qytetar dhe të votuesve, në bashkëpunim me autoritetet ose në mënyrë të pavarur.

Meqenëse organizatat qytetare janë gjithnjë e më të përfshira në ofrimin e shërbimeve sociale, ato trashëgojnë si përgjegjësinë ashtu edhe fuqinë për të vepruar si përfaqësues të bashkësive të cilave u shërbejnë. Ata mund të luajnë një rol të rëndësishëm:

- ♦ Për t'i informuar dhe për t'i edukuar për të drejtat qytetare dhe politike.
- ♦ Për të përmirësuar përfaqësimin e personave shumë të varfër përmes OJQ-e dhe subjekteve të tjera që merren me këto komunitete.
- ♦ Për të lehtësuar reagimin e sistemit: duke vepruar si një pikë lidhëse midis këtij grupi dhe sistemit dhe për t'i mbështetur ata në mbrojtjen e të drejtave dhe interesave të tyre.
- ♦ Për të forcuar kapacitetet, pozicionin dhe rrjetëzimin e OJQ-ve që ofrojnë shërbime sociale dhe ndihmojnë për të rritur besueshmërinë dhe fuqinë e tyre për të ndikuar.

Me media (përqendrohuni te qasja tradicionale)

- ♦ Të promovohen narrativat e përqendruara në shembuj pozitivë dhe të suksesshëm të aktivizmit të bashkësive të pa privileguara.
- ♦ Të edukohen për mënyrat se si ata mund të ushtrojnë të drejtat e tyre qytetare dhe politike.
- ♦ Të promovohen tema në lidhje me çështjet dhe shqetësimet e këtyre grupeve të pa privileguara.
- ♦ Të edukohen dhe të informohen për rëndësinë e votimit, mekanizmat për të mbrojtur dhe ushtruar të drejtat e votës.

Të zgjidhen kanale përkatëse të komunikimit dhe të zbatohen të dy qasjet jo-konvencionale dhe tradicionale

Të përdoret televizioni për të arritur deri tek bashkësitë shumë të varfra për shkak të qasjes së kufizuar në teknologjinë e përparuar.

- ♦ Të përdoren formate që kontekstualizojnë informacionin.
- ♦ Të mirren parasysh formate të tjera përveç lajmeve, p.sh. debate, editoriale, tregime të shkurtra dhe dëshmi.
- ♦ Përveç shfaqjeve politike, të mirren parasysh përdorimi i programeve të mëngjesit, mënyrës së jetesës dhe shfaqjeve të specializuara (p.sh. për shëndetin).
- ♦ Kur është e mundur, të paraqitet informacioni në një mënyrë ilustruese, veçanërisht në lidhje me procesin e votimit, të drejtat e votës, raportimin e parregullsive zgjedhore.
- ♦ Të organizohen takime të drejtpërdrejta ose ngjarje të tjera të komunitetit.
- ♦ Të përdoren formate për ndërveprim të drejtpërdrejt siç janë mbledhjet e vogla, takimet joformale në lagje për të vendosur besimin dhe për të rritur vetë-perceptimin e tyre pozitiv.
- ♦ Të propozohen projekte ose aktivitete të komunitetit që kanë potencialin të mbledhin njerëzit ose grupet specifike të komunitetit.

Të pilotohen kanale të tjera jo-tradicionale

- ♦ Të mirren parasysh metodat efektive të shpërndarjes së informacionit, për shembull në autobusë, në stacione autobusësh, dyqane lokale, tregje të hapura, parukieri, pako ushqimore, çanta, etj.
- ♦ Të përdoren qendrat sociale dhe institucionet e tjera me interes për trajnim mbi të drejtat qytetare dhe politike dhe si kanale për pjesmarrje.